

XVIII. YÜZYIL RUSYA'SINDA İSPANYOL EDEBİYATINDAN ÇEVİRİLER TRANSLATIONS FROM SPANISH LITERATURE IN 18TH CENTURY'S RUSSIA

Leyla ŞENER*

Öz

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında çeviriler her şeyden önce Fransız, Alman, İngiliz ve Antik edebiyatından yapılır. Bunun yanı sıra az sayıda olsa da İspanyolcadan da çeviriler göze çarpar. Bu çeviriler ağırlıklı Fransızca, Almanca ve Latince'den yapılır, başka bir deyişle aracı dil kullanarak Rusçaya kazandırılır.

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında İspanyol edebiyatından en çok roman ve hikâye çevrilmiştir. Bunun yanı sıra İspanyol hümanistlerin eserleri de yapılan önemli çeviriler arasındadır. Söz konusu dönemde İspanyol tiyatro eserleri diğerlerine göre daha azdır.

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında İspanyol edebiyatından çeviri yapanlar Rus kültür hayatının önemli temsilcileridir. Rus okuru bu çeviriler sayesinde İspanyol kültürü ve edebiyatının önde gelen yazarlarıyla tanışma fırsatı bulur. Çalışmamızda XVIII. Yüzyıl Rusya'sında İspanyol edebiyatından yapılan çevirileri ve bunları Rusçaya kazandıran çevirmenleri tanıtmayı amaçladık.

Anahtar Kelimeler: XVIII. Yüzyıl Rusya'sı, İspanyol edebiyatı, Rusça, çeviri, çevirmen.

Abstract

In 18th century in Russia, translations were done primarily from French, German, English or ancient literature. In addition to this, a small number of translations were done from Spanish. These translations are mainly translated from German, French and Latin. In other words, an intermediary languages were used for translation to Russian.

In 18th century's Russia, novels and stories were mainly translated from Spanish. Besides of novels, the works of Spanish humanists were among the important translations but theatre's plays were translated less than genres.

In 18th century's Russia, Spanish translators were important representatives of Russian cultural life. Thanks to those translations, Russian reader had the opportunity to meet the outstanding authors of Spanish literature. In this work, the aim is to get to know those translators and identify their work.

Key words: 18th century Russia, Spanish literature, Russian, translation, translators.

Giriş

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında çeviriler her şeyden önce Antik edebiyat ve Fransız, Alman, İngiliz edebiyatından yapılır. Bunun yanı sıra az sayıda olsa da İspanyolcadan çevirilerin varlığı da göze çarpar. Bu çeviriler ağırlıklı Fransızca, Almanca ve Latince'den yapılır, başka bir deyişle aracı dil kullanarak Rusçaya kazandırılır.

Yüzyılın ilk yarısında İspanyol edebiyatından çeviriler sayıca fazla değildir. Bunun başlıca nedeni söz konusu dönemde Fransa ile İspanya arasında ikili ilişkilerin gelişmemiş olmasıdır. Buna bağlı olarak İspanyolca bilen kişi sayısı da azdır.

Rusya'nın İspanya ile arasındaki ilişkiler XVIII. Yüzyıl'ın ikinci yarısında ilerlemeye başlamıştır. Söz konusu dönemde iki ülke arasında diplomatik ve ticari ilişkilerin artmasına bağlı olarak Rusya'da İspanya'ya, İspanyol kültür ve edebiyatına karşı ilgi de artmıştır. Dolayısıyla İspanyol edebiyatından yapılan çevirilerin sayısı da çoğalmıştır. Rus okuru bu çeviriler sayesinde İspanyol kültürü ve edebiyatının önde gelen temsilcileri ile tanışma fırsatı bulur.

1. XVIII. Yüzyıl Rusya'sında İspanyol Edebiyatından İlk Çeviriler

Rus okuru İspanyol kültürüyle ilk olarak XVII. Yüzyılın sonlarında tanışma fırsatı bulur. İlgili incelemelerde söz konusu dönemde İspanyol kültürüyle ilgili iki çeviriden söz edilmektedir. Bunlar hekim, yazar, gökbilimci, ilahiyatçı Pedro de Alfonso (1062-1140) ile bilim adamı, ilahiyatçı, şair Raymundus Lullius'un (1232-1316) eserlerinden çevrilen bazı kısımlardır. Çeviriler Latince aracı dil kullanılarak yapılmıştır (Семенов, Панафьев, 1991:298).

* Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.

XVII. Yüzyıl sonu-XVIII. Yüzyılın başlarında Birinci Petro'nun isteği üzerine devlet adamı, yazar, hukukçu Diego de Saavedra y Faxardo'nun (1584-1648) "Idea de un príncipe político-cristiano" (*Изображение христианополитического властелина*) eseri iki defa Rusçaya çevrilmiştir. Eser Almanca ve Latince aracılığıyla Rusça'ya kazandırılmıştır.

Araştırmacı S. İ. Nikolayev, Alfonso ile Lullius'un çevirilerinin, XVII. Yüzyıl sonunda "yabancı ülkeden gelen" bir çevirmen olan Andrey Dikenson tarafından yapıldığını, Faxardo'nun eserini ise XVIII. Yüzyılın başında Rusçaya Feofan Prokopoviç'in kazandırdığını kaydetmiştir (Николаев, 1983:118-130).

Feofan Prokopoviç (1681-1736) Rus kültür tarihinde önemli bir yere sahip din ve devlet adamı, yazar, çevirmen ve şairdir. Çevirisine yazdığı *Önsöz*'de Prokopoviç, Faxardo'nun kitabının edebi özelliklerini öne çıkarmaktadır. Prokopoviç bunun yanı sıra yazarın: "neredeyse hiç zarf kullanmadığını" altını çizmiştir. Ayrıca yazarın sık sık ne anlama geldikleri tam olarak anlaşılabilen alegoriler kullandığını belirterek, çevirirken bunları anlaşılır kılma gayretinde olduğunu vurgulamıştır (Бухаркин, 2008: 80).

XVIII. Yüzyılın ikinci yarısında Rusya'da Faxardo'nun başka bir eseri daha çevrilmiştir. 1775 yılında yazar ve çevirmen Mihail Alekseyeviç Matinski (1750-1820) Petersburg'ta Faxardo'nun "República Literaria" (*Республика ученых, или Аллегорическое и критическое описание художеств и наук, сочиненное дон Диегом Саведром Фаярдом, кавалером ордена св. Иакова*) eserini Almandan Rusçaya çevirmiştir.

2. XVIII. Yüzyıl Rusya'sında Cervantes Çevirileri

İspanyol edebiyatı denince akla herşeyden önce Miguel Cervantes Saavedra'nın (1547-1616) "Don Kişot" romanı gelir. Yayınlandığı andan itibaren büyük bir başarı elde eden ve birçok dile çevrilen roman, İspanyol ve dünya edebiyatının en önemli eserlerinden biridir.

"Don Kişot"un bazı bölümleri ilk olarak Rusçaya 1769 yılında çevrilmiştir. Şair, çevirmen, devlet adamı İgnat Antonoviç Teyls (1744-1816) romanı Fransızca çevirisinden yararlanarak Rusçaya kazandırmıştır. Söz konusu Fransızca çeviriyi (*Histoire de l'admirable Don Quichotte de la Manche, traduit de l'espagnol de Michel de Cervantes*) 1768 yılında Fransız filozof Louis-Claude de Saint-Martin (1743-1803) asıl eseri birhayli kısaltarak yapmıştır.

İlgili incelemelerde Teyls'in çevirisinin Fransızca çevirinin bütün özelliklerini taşıdığı altı çizilmektedir. Başka bir deyişle Teyls'in çevirisi de aynı de Saint-Martin'in Fransızca çevirisi gibi kısaltılmış ve çevrildiği dilin hayat tarzına uygun hale getirilmiştir. Çevirisine yazdığı *Önsöz*'de Teyls kitabın Fransız "zevkinde" uygun hale getirildiğini belirterek, okurlarıyla şunları paylaşmıştır: "yine de bazı yerler hala İspanya'da geçiyormuş gibi algılanabilir", çünkü "ne de olsa çevirmenin asıl eserin ruhunu muhafaza etmesi gerektiğine inanıyorum; asıl eserden tamamen uzaklaşmak çevirmenin çok fazla sorumluluk üstlendiği anlamına gelmektedir" (Алексеев, 1964: 65).

"Don Kişot" romanının ikinci çevirisi yine Fransızcadan 1791 yılında yapılmıştır. Ancak bu kez asıl eser olarak 1746 yılı tarihli Fransız yazar Jean-Pierre Claris de Florian'ın (1755-1794) Fransızca çevirisi kullanılmıştır. Çeviri yayımcı ve çevirmen Nikolay Petroviç Osipov (1751-1799) tarafından yapılmıştır. İlgili incelemelerde bu ikinci çevirinin de en az ilki kadar eserin aslından uzak olduğu belirtilmektedir (Алексеев, 1964: 65).

Romanın "Şanlı ve Cesur Gezgin Şövalye Don Kişot'un Olağanüstü ve Şaşırtıcı Macera ve Kahramanlıkları veya Eşsiz Büyücü, Ünlü Mihail Servantes Saavedra'nın Eseri" (*Неслыханный чудодей, или необычайные и удивительные подвиги и приключения храброго и знаменитого странствующего рыцаря Дон Кишота, Сочинение славного Михаила Серванта Сааведры*) şeklindeki başlığı bile bunu kanıtlar niteliktedir.

N. Osipov çevirisine yazdığı *Önsöz*'de eseri çevirme amacını şu sözlerle vurgulamaktadır: "Bu kitap ünlü İspanyol yazar Mihail Servantes Saavedra tarafından XVII. Yüzyılın başlarında yazılmıştır; İspanyol aslı altı ciltten fazladır, en iyi Fransız yazarlarından biri eğlenceli, zeki ve komik maceraları bir araya getirerek iki bölümlük bir eser yaratmıştır. Ben bunları Rusça roman okumayı sevenler yararlınsın ve haz alsın diye kendi dilimizde sunuyorum" (Алексеев, 1964: 66).

Eserin sözünü ettiğimiz bu iki çevirisi Rus okurunun ilk defa "Don Kişot" ile tanışma olanağı sağlaması açısından önemlidir.

"Don Kişot" dışında XVIII. Yüzyıl Rusya'sında Servantes'in başka eserleri de çevrilmiştir. Yayın tarihine göre bunlardan ilki 1763 yılında çevrilen "İki Genç Kız" (Rusça: *Две любовницы*, İspanyolca: *Las dos doncellas*) başlıklı hikâyedir. Eser "Örnek Alınacak Hikâyeler" (*Назидательные повеллы*) kitabından seçilerek çevrilmiştir.

Söz konusu dönemde Rusya'da Cervantes'ten çevrilip yayımlanan hikâyeler arasında: "Kanın Gücü" (Rusça: *Сила подства*; İspanyolca: *La fuerza de la sangre*), "Kıskanç Ekstremaduralı" (Rusça:

Ревнивый эстремадурец, 1781; İspanyolca: *El celoso extremeño*), “Güzel Çingene Kız” (Rusça: *Прекрасная цыганка*, 1795; İspanyolca: *La Gitanilla*) hikâyelerini de sayabiliriz.

“Kanın Gücü” hikâyesinin çevirmeni ünlü Rus hiciv yazarı Denis İvanovç Fonvizin’in (1745-1792) kardeşi, devlet adamı, yazar ve çevirmen Pavel Fonvizin’dir (1746–1803). Pavel Fonvizin 1794 yılında aynı hikâyeyi, bu defa “Leokadia” (*Леокадия*) başlığıyla yayımlamıştır. Aynı yıl içerisinde *Faydalı Zaman Geçirme* (*Приятное и полезное препровождение времени*) dergisinde söz konusu hikâyenin Pavel Lvov isminde bir çevirmenin Fransızca’dan uyarıldığı başka bir çevirisi daha yayımlanmıştır (Семенец, Панасьев, 1991:300-301).

Bunların dışında “Persiles ile Sigismunda’nın Çektikleri” (Rusça: *Странствия Персилеса и Сихизмунды* (СПб.,1781); İspanyolca: *Los trabajos de Persiles y Sigismunda*) eserinden iki hikaye çevrilmiştir. Ayrıca “Galatea” eserinin çevirisi de XVIII. Yüzyıl Rusya’sında Cervantes’ten yapılan belli başlı çeviriler arasında yer alır.

Cervantes’in ilk romanı olan “Galatea” 1585 yılında yayımlanmıştır. “Galatea” altı bölümden oluşan pastoral bir aşk romanıdır. Macera romanı olarak nitelendirebileceğimiz “Persiles ile Sigismunda’nın Çektikleri” ise Cervantes’in kaleme aldığı son eserdir. Eser 1617 yılında, yazarın ölümünden sonra yayımlanmıştır (Индурайн, 2014: 55).

Yukarıda saydığımız çeviriler Petersburg ve Moskova’da Fransızca aracı dil kullanılarak yapılmıştır (Бухаркин, 2008: 83).

Büyük İspanyol yazarın Rusçaya yapılan ilk çevirilerini inceleyen A. D. Umikyan ve Y. D. Levin gibi araştırmacılar Cervantes’in Rusçaya yapılan ilk çevirisinin, 1763 yılında yayımlanan “İki Genç Kız” olduğunu kabul etmektedir (Буранок, 2012)

Araştırmacı K.S.Korkosenko’da, Cervantes’in Rusçaya ilk çevirisinin “Güzel Çingene Kız” hikâyesi olduğunu belirtir. Söz konusu hikâye ayrı bir yayın olarak 1795 yılında da yayımlanmıştır. Smolensk’de yayınlanan bu hikâyenin çevirisinin İspanyolcadan yapıldığı vurgulanır. Çevirmen ismi belirtilmemiştir (Корконосенко 2004:118).

Ancak Cervantes’in Rusça ya yapılan ilk çevirisinin hangisi olduğu konusunda farklı görüşler de mevcuttur. Araştırmacı Buranok yazarın ilk çevirisinin 1761 yılı tarihli elyazması bir eser olan “Cornelia” (Rusça: *Корнелия*, İspanyolca: *La señora Cornelia*) hikâyesi olduğunu ileri sürmektedir. Çeviri, yazar ve çevirmen Nikanor İvanoviç Oznobişev (doğum yılı 1730) tarafından yapılmıştır. Araştırmacı Buranok, Oznobişin’in bu hikâyeyi Cervantes’in hangi Fransızca çevirisine dayanarak yaptığını tespit edemediğini belirtmektedir (Буранок, 2012).

3. XVIII. Yüzyıl Rusya’sında İspanyol Tiyatro Eserleri Çevirisi

İlgili incelemelerde XVIII. Yüzyıl Rusya’sında Cervantes’in tiyatro eserlerinin çevrilmediği belirtilmektedir (Семенец, Панасьев, 1991:301). Bu tespit sadece Cervantes’in tiyatro eserleri için geçerli değildir. Genel olarak İspanyol tiyatro eserlerinin XVIII. Yüzyıl Rusya’sında pek çevrilmediğini söylemek mümkündür. Mesela İspanyol tiyatrosunun en önemli yazarlarından Calderón de la Barca’nın (1600-1681) bir eserinin (Rusça: *Чулан, Спрятанный кабальеро*; İspanyolca: *El escondido y la tapada*) yalnızca ilk yedi sahnesi II. Ekaterina tarafından çevrilmiştir. Bazı araştırmacılar II. Ekaterina’nın söz konusu eseri Fransızca aracı dil kullanarak Rusçaya uyarladığını ileri sürerken (Бухаркин, 2008: 91), başka araştırmacılara göre İmparatoriçe’nin aracı dil olarak Fransızca’yı mı yoksa Almancayı mı kullandığının tespit edilemediğini vurgulamaktadır (Коган, 1989: 713-731). Ayrıca II. Ekaterina, Calderón’un “Gizli” (Rusça: *Спрятанный кабальеро*, İspanyolca: *El escondido y la tapada*) komedyasının ilk yedi sahnesini de çevirmiştir.

1790-1791 yılları arasında Petersburg’ta Calderón’un “Hayalet Kadın” (Rusça: *Домовой*, İspanyolca: *La dama duende*) eserinden uyarlanan bir piyes sahnelenmiştir. Söz konusu piyes yazar ve çevirmen adı belirtilmeden 1780 ile 1783 yıllarında olmak üzere, iki defa yayımlanmıştır.

Söz konusu dönemde İspanyol tiyatrosundan yapılan başka bir çeviri ise Juan de Matos Fragoşo’nun “Yaşlı Bilge” (1608-1692) (Rusça: *Сельской мудрец*, İspanyolca: *El sabio en su retiro y el villano en su rincón*) piyesidir. Piyes 1790 yılında asıl eser olarak Fransızca uyarlaması kullanılarak Moskova’da çevrilip sahnelenmiştir. Piyesin Rusça çevirmeni tarihçi ve edebiyatçı Aleksey Fyodorovç Malinovski’dir (1762-1840). İlgili incelemelerde çevirinin düzyazı olarak kelimesi kelimesine yöntemiyle yapıldığını, piyesteki kişilerin sayısı, yer aldığı sahnelerin sıralanması, kişilerin isimleri değiştirildiği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra Malinovski piyese mesela “kaftan” gibi Rusların hayat tarzına uygun bazı kelimeler kullanmış ve piyes kahramanların isimlerini de Ruslaştırmıştır (Жданова, 2008.)

4. N. M. Karamzin’in İspanyol Edebiyatından Çevirileri

Rus Aydınlanma Çağının temsilcileri topluma yabancı edebiyatı tanıtmaya, ayrıca Rus edebiyatını zenginleştirme görevini üstlenmişlerdir. Aydınlar çeviriyi, dilin anlam ve ifade gücünü artırmasını sağlayan

bir araç olarak görmüştür. Bunlardan biri de Nikolay Mihayloviç Karamzin'dir (1766-1826). Karamzin 1789 yılında "Kont Gvarinos" (*Граф Гваринос, древняя гишпанская историческая песня*) isimli bir İspanyol halk türküsü çevirmiştir. Karamzin'in Almancadan çevirdiği bu türkü 1792 yılında *Moskova Dergisi'*nde (*Московский журнал*) yayımlanmıştır.

1798 yılında Karamzin Almancayı aracı dil olarak kullanarak İspanyolcadan "İspanyol Yazar Antony Peretz'in Fikirleri" (*Мысли Антония Переча, гишпанского писателя*) başlıklı bir çeviri daha yapmıştır (Семенец, Панасьев, 1991:301).

5. XVIII. Yüzyıl Rusya'sında İspanyol Hümanistleri ve Eserlerinin Çevirisi

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında Hümanistlerin eserlerine karşı ilgi büyüktür. Bu dönemde çevrilen eserler arasında İspanyol yazar ve düşünür Baltasar Gracián y Morales'in (1601-1658) iki eseri göze çarpmaktadır. Gracián'ın bir derleme kitabı 1734 yılında çevrilip 1741 yılında yayımlanmıştır: (Rusça: *Придворной человек*; İspanyolca: *Oráculo manual y Arte de la prudencia*). Kitabı Rusçaya kazandıran Bilimler Akademisinin çevirmenlerinden Sergey Saviç Volkov'dur (1707-1773). Volkov bu kitabı, Fransız yazar ve diplomat Nicolas Amelot de La Houssaye'nin yaptığı (*Homme de cour*) 1684 yılı tarihli çeviriyi asıl eser olarak kullanarak çevirmiştir (Семенец, Панасьев, 1991:301).

Söz konusu dönemde Gracián'ın bir eseri daha Rusçaya çevrilmiştir: "Kahraman" başlıklı bilimsel çalışması 1792 yılında Y. İ. Trusov (1730-1798'dan sonra) tarafından Moskova'da çevrilip yayımlanmıştır. (Rusça: *Ирои Валтазара Грациана, с критическими, историческими и нравоучительными примечаниями г. Кубервиля*, İspanyolca: *El Héroe*, 1637). 1637 yılında kaleme aldığı bu ilk eserinde Gracián Niccolo Machiavelli'yi eleştirmiş ve ideal bir Hristiyan lideri tasvirini çizmiştir.

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında eserleri çevrilen başka bir İspanyol hümanist ise Antonio de Gueuara'dır (yaklaşık 1481-1545. Gueuara'nın "Marcus Aurelius'un Altın Kitabı" (*El Relox de Príncipes y el libro aureo de Marco Aurelio*, 1529) eseri Rusçaya *Золотые часы государей, по образу жития Марка Аврелия Севера... от Антония Гвевара епископа Аквитанскаго, бывшего при Карле V императоре проповедником, советником и историком составленный*) başlığıyla Nikolay Aleksandroviç Lvov (1753-1804) tarafından çevrilmiştir. "Marcus Aurelius'un Altın Kitabı" ideal bir hükümdarı tasvir etmektedir. Üç bölümden oluşan didaktik bir eserdir. Lvov bu eseri Latince aracılığıyla çevirmiştir.

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında çevrilen İspanyol hümanistleri arasında Juan Luis Vives'in eserleri de göze çarpar. Vives'in iki kitabı Rusça'ya çevrilmiştir. Bunlardan ilki Latince'den çevrilen "Bilime Giriş" (1492-1540) (*Introducción a la sabiduría*, 1524) eseri üç kere basılmıştır. Vives'in Rusça'ya çevrilen ikinci eseri ise "Bilgelige giriş"dir (Rusça: *Путеводитель к премудрости*, İspanyolca: *Introductio ad sapientiam*, 1524). Bu eseri 1768 yılında din adamı, çevirmen, şair Semyon İvanoviç Galameya (1743-1822) yine Latince'den çevirmiştir (Бухаркин, 2008, 86-87).

Sonuç

Görüldüğü gibi XVIII. Yüzyıl Rus okuru İspanyol kültür ve edebiyatıyla Fransızca ve Almanca aracılığıyla tanışmıştır. Yüzyılın ilk yarısında İspanyol edebiyatından çevirilerin azlığı göze çarpmaktadır. Bunun başlıca nedeni söz konusu dönemde Rusya ile İspanya arasında ikili ilişkilerin gelişmemiş olmasıdır. Buna bağlı olarak İspanyolca bilen kişi sayısı da azdır.

Rusya'nın İspanya ile arasındaki ilişkiler XVIII. Yüzyıl'ın ikinci yarısında ilerlemiştir. Söz konusu dönemde iki ülke arasında diplomatik ve ticari ilişkilerin gelişmesine bağlı olarak Rusya'da İspanya'ya, İspanyol kültür ve edebiyatına karşı ilgi de artmıştır. Dolayısıyla İspanyol edebiyatından yapılan çevirilerin sayısında da bir artış gözlemlenmektedir. Ayrıca hem Rusya hem İspanya'nın kültür hayatında Fransızcanın rolü artmış ve bu dil iki ülkenin edebiyatı arasında aracı dil olarak kullanılmaya başlanmıştır.

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında İspanyol edebiyatından en çok roman ve hikâye çevrildiği ortaya çıkmıştır. Cervantes ise en çok çevrilen yazarlardan biridir.

Söz konusu dönemde pek fazla şiir çevirisi yapılmadığı göze çarpar. Karamzin'in şiir olarak çevirdiği "Kont Gvarinos" halk türküsü dönemin önemli şiir çevirileri arasındadır.

Yine bu dönemde İspanyol tiyatro eserleri çevirisinin de sayıca fazla olmadığını söyleyebiliriz. Calderón'un "Hayalet Kadın" ve Juan de Matos Fragoso'nun "Yaşlı Bilge" piyesleri az sayıda çevrilen tiyatro eserleri arasındadır.

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında İspanyol hümanistlerden Baltasar Gracián y Morales, Antonio de Gueuara, Juan Luis Vives'in eserleri de yapılan önemli çeviriler arasındadır.

Söz konusu dönemde İspanyol edebiyatından çeviri yapanlar arasında N. Karamzin, F. Prokopoviç, P. Fonvizin, N.Osipov gibi Rus kültür hayatının önemli temsilcileri yer alır.

XVIII. Yüzyıl Rusya'sında İspanyolcadan çeviriler ağırlıkla Fransızca, Almanca ve Latince'den yapılır, başka bir deyişle aracı dil kullanılarak Rusçaya kazandırılır. Söz konusu dönemde İspanyolca aslından yapılan çeviriler arasında Cervantes'in "Güzel Çingene Kız" hikâyesi göze çarpmaktadır.

Rus okuru bu çeviriler sayesinde İspanyol kültürü ve edebiyatının önde gelen temsilcileri ile tanışma fırsatı bulur. Ancak Rusya'da İspanyol edebiyatına karşı asıl ilginin XIX. Yüzyılın ilk yıllarında başladığını söyleyebiliriz.

КАУНАКÇA

- АЛЕКСЕЕВ, Михаил Павлович (1964). *Очерки истории испано-русских литературных отношений XVI – XIX вв.* Л.
- БАГНО, Всеволод Евгеньевич (1988). *Дорогами "Дон Кихота": Судьба романа Сервантеса.* М.: Книга.
- БУРАНОК, Олег Михайлович (2012). *Первый русский перевод Сервантеса.* Известия Самарского научного центра Российской академии наук.
- ИНДУРАЙН, К. М. (2014). «Назидательные новеллы» Сервантеса: подходы к чтению и интерпретации. *Новый филологический вестник*. №2(29). М.: Российский государственный гуманитарный университет.
- КОГАН, Александр Григорьевич (1989). *Материалы по библиографии русских переводов Кальдерона.* Кальдерон де ла Барка. Драммы: в 2 кн. Москва. С. 713–731 (Литературные памятники).
- КОРКОНОСЕНКО, Кирилл Сергеевич (2004). *Перевод с испанского в XVIII веке. «Прекрасная цыганка».* Сервантеса. Русская литература, № 4.
- СЕМЕНЕЦ, Олег Евгеньевич, ПАНАСЬЕВ, Александр Николаевич (1991). *История перевода (Средневековая Азия, Восточная Европа XV – XVIII вв.).* Учеб. Пособие. К.: Лыбидь.
- НИКОЛАЕВ, Сергей Иванович (1983). *Трактат С. Х. Любомирского о стиле (1683) и проблема стиля в русской литературе первой трети XVIII в.,* Институт русской литературы (Пушкинский Дом). Отв. ред. Д. С. Лихачев. Л.: Наука. С. 118-130.
- БУХАРКИН, Петр Евгеньевич (Ответственный редактор) (2008). *Русско-европейские литературные связи. Энциклопедический словарь.* СПб.: Факультет филологии и искусств СПбГУ.
- ЖДАНОВА, Анна Владимировна (2008). *Драматические произведения Лопе де Веги в России: история и сопоставительный лингвостилистический анализ русских переводов XVIII-XX вв.* Москва.